

BÖCKER

Bokrecension: Johannes Heldén på resa till en okänd planet

UPPDATERAD 2020-11-17 PUBLICERAD 2019-04-26



Bild 1 av 2 Johannes Heldén debuterade 2003 med diktboken "Burner".
Foto: Martin Vallin

Johannes Heldéns nya diktbok utspelar sig på ett rymdskepp, på väg mot en okänd destination. Här finns en passagerare, och en katt. En katt som kanske rentav har skrivit boken.

Diktbok

Johannes Heldén

"First contact"

Albert Bonniers förlag, 62 sidor

När jag tänker på Johannes Heldén tänker jag på ord som sammantaget är lite *för* hippa: ekokritik, antropocen, digital humaniora, "the archival turn", AI. Hans konst och poesi bockar av alla de rutor som brukar generera konstnärstipendier och humanistiska forskares gillande. Ett [onlineverk som "Evolution" \(2014\)](#), samskapat med Håkan Jonson, där en algoritm slumpar fram diktrader och konstruerar en löpande dikt i realtid, är ett typexempel på ett sådant som kan få en viss art av litteraturvetare att frenetiskt börjat författa artiklar om "omkullkastandet av författarsubjektet".

De senaste åren har Heldén rört sig alltmer i riktning mot frågor som tangerar klimatkrisen. I de senaste två, besläktade diktsamlingarna – ”Astroekologi” från 2016 och den nyutgivna ”First contact” – gestaltas en värld av artutrotning och radikala ekologiska förändringar. Här inkorporeras visuella och konceptuella element i en poesi som ansluter sig till den nordiska science fiction-poesin, med figurer som Åsa Maria Kraft och Øyvind Rimbereid.

Större delen av ”First contact” utspelar sig på ett rymdskepp som avlägsnat sig från jorden år 2037, ombord på vilket det inte verkar finnas många fler än ett diktjag (periodvis försatt i kryosömn), en katt och ett förvildat ekosystem som efter några århundraden muterar till nya, okända livsformer.

Åtminstone förefaller det så – det är inte helt klart på vilka plan dikten rör sig. På sitt så karaktäristiska sätt spinner Heldén fram en sinnligt förhöjd och registrerande naturlyrik, där gränserna upplösts mellan naturelementen och det digitala, högteknologiska och manipulerade:

Okända alfabet på displayer, rosa ljus över dovt svartgrön skogsmur, flyktstrategier. Lamporna tänds av obekanta processer, släcker dem för hand: regnets tecken på torrt grus.

Gränsupplösningar tematiseras aktivt, och dikten drivs till en punkt där man inte längre vet vad som är minne, fiktion eller dokumentation; virtuellt eller reellt – eller om diktjaget ens finns (och om det inte är katten som skapar texten: ”is a cat running this account?”).

Heldéns stora styrka ligger i hans förmåga att få oss att sinnligt förnimma fiktiva rum: genom klarheten i bilderna, krispigheten i detaljerna och ljuden. Det är njutbart och fascinerande, inte minst i sista, vackra delen när skeppet anländer till en okänd exoplanet. Han suggererar fram stämningar som påminner om dem i science fiction-konstnären [Simon Stålenhags bilder](#): postindustriella landskap draperade i ett blånande, drömmigt dis; melankoliska, avfolkade landsbygdstablåer med inslag av rymdskepp och annan högteknologi. Jag förstår att folk älskar det, och att Stålenhag har [sålt filmrättigheterna till en av sina konstböcker till Hollywood](#) är föga förvånande.

Samtidigt finns det något så estetiskt finkalibrerat, polerat och avpolitiserat över deras framtidsvisioner att det närmar sig det skandalöst banala. Om konsten besitter en särskild förmåga att föreställa sig en dramatiskt förändrad framtid – en floskel som så ofta repeteras i relation till dessa verk – är det rimligt att science fiction-genren också försöker möta de reella utmaningar för fantasin som den klimatförändrade framtiden uppställer (där livsmedelsbrist, skogsbränder och flyktingkris känns troligare än landstigningar på exoplaneter). Det är självklart enklare att suggerera fram naturtablåer och rymdskepp i stämningsskapande dunkelljus – frågan är om det är mer än kitsch.

[Läs fler av DN:s recensioner av aktuella böcker.](#)

TEXT



Viola Bao

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt